

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Է

ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի
2014 թվականի նոյեմբերի 18-ի թիվ 313 Ա որոշմամբ

ՎԵՐԱՆԱՅՎԱԾ Է

ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի
2016 թվականի նոյեմբերի 11-ի թիվ 197 Ա որոշմամբ

**Հայաստանի Հանրապետության
կենտրոնական բանկի
2015 - 2017 թթ.
ռազմավարությունը**

Բովանդակություն

ՀՀ կենտրոնական բանկի զարգացման փուլերը	3
ՀՀ կենտրոնական բանկի առաքելությունը, խնդիրներն ու տեսլականը	7
ՀՀ կենտրոնական բանկի արժեքները և շահառուները.....	9
ՀՀ կենտրոնական բանկի գերակա ռազմավարական ուղղությունները	11
I. Գների կայունության ապահովում	
Ա. Արդյունավետ դրամավարկային քաղաքականության իրականացում.....	12
II. Ֆինանսական կայունության ապահովում	
Բ. Ֆինանսական համակարգի կայունության և բնականոն գործունեության ապահովում.....	15
Գ. Գործուն վճարահաշվարկային համակարգի ապահովում.....	20
Դ. Արժեթղթերի շուկայի կանոնակարգում և արժեթղթերում ներդրողների պաշտպանություն.....	22
III. Ինստիտուցիոնալ առաջընթացի ապահովում	
Ե. Կենտրոնական բանկի ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում.....	25
Զ. Դիվիզանի ուսումնահետազոտական կենտրոնի զարգացում.....	29
ՀՀ կենտրոնական բանկի մյուս խնդիրների իրականացման ուղղությունները 2015-2017 թվականներին.....	32
Է. Արժույթի թողարկում, դրամաշրջանառության կազմակերպում.....	33
Ը. Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի կազմակերպում և կարգավորում.....	37
Թ. Ֆինանսական համակարգում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանություն.....	41
Ժ. Միջազգային պահուստների արդյունավետ կառավարում.....	44
Եզրափակիչ դրույթներ	45
Հավելված.....	46

- **Ազգային արժույթի ներդրում:** 1991 թ. սեպտեմբերի 21-ին համաժողովրդական հանրաքվեի արդյունքներով Հայաստանը հռչակվում է անկախ հանրապետություն, որից հետո, դեկտեմբերին, ՀՀ պետական բանկի վրա են դրվում նորանկախ Հայաստանի Հանրապետության ազգային բանկի գործառույթները: 1993 թ. ապրիլի 27-ին ընդունվում է «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքը, որով Ազգային բանկը վերանվանվում է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ (այսուհետ՝ Կենտրոնական բանկ): Հայաստանի Հանրապետության դրամաշրջանառության կարգավորման պետական հանձնաժողովի 1993 թ. նոյեմբերի 19-ի թիվ 15 որոշմամբ ՀՀ տարածքում շրջանառության մեջ է դրվում ազգային արժույթը՝ դրամը:
- **Դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի մշակում:** 1994 թ. Կենտրոնական բանկն առաջին անգամ մշակում է դրամավարկային քաղաքականության ծրագիր, որով սկիզբ է դրվում գների կայունության ապահովմանն ուղղված՝ փողի քանակային կարգավորման ռազմավարությանը: Կենտրոնական բանկին հաջողվում է կարճ ժամանակահատվածում նվազեցնել գնաճի բարձր տեմպը՝ 1994 թ. գրանցված 1761%-ից 1995 թվականին հասցնելով 32.2%-ի: Շարունակաբար նվազելով՝ գնաճի տեմպը կայունանում է միանիշ ցուցանիշի մակարդակում:
- **Բանկային հիմնարար օրենքների ընդունում:** 1996 թ. ՀՀ Ազգային ժողովն ընդունում է ՀՀ բանկային համակարգը կարգավորող՝ «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին», «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին», «Բանկերի սնանկացման մասին», «Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքները: Կենտրոնական բանկի համար առաջնային է դառնում գների կայունության ապահովումը՝ որպես հիմնական խնդիր, ինչպես նաև դրվում է բանկային համակարգի առողջացման միջոցառումների ծրագրի հիմքը:
- **Ազգային վճարահաշվարկային համակարգի ստեղծում և ներդրում:** 1996-2001 թթ. Հայաստանում ներդրվում են միջբանկային էլեկտրոնային վճարումների, պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների (bookentry) համակարգերը, միջազգային վճարումներում լայնորեն սկսում է կիրառվել SWIFT համակարգը: Միաժամանակ դրվում են միջազգային չափանիշներին համապատասխան ազգային վճարահաշվարկային համակարգի հիմքերը՝

ստեղծվում է ԱրՔա միասնական վճարային համակարգը: Հետագայում Ազգային ժողովի կողմից «Վճարահաշվարկային համակարգի և վճարահաշվարկային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի ընդունումը ոչ բանկ վճարահաշվարկային կազմակերպությունների գործունեության ծավալման հնարավորություն է ստեղծում:

- **Ֆինանսական շուկայի մասնակիցների օրենսդրության դաշտի կարարելագործում և ենթակառուցվածքների ձևավորում:** 2002-2004 թթ. բանկային օրենսդրության մեջ կատարվում են էական փոփոխություններ և նորամուծություններ, որոնց շնորհիվ Հայաստանում ստեղծվում է ֆիզիկական անձանց ավանդների երաշխավորման կարևորագույն ինստիտուտը: Միևնույն ժամանակ, Կենտրոնական բանկը ստանձնում է փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի պատասխանատվությունը: Ավարտվում է բանկային համակարգի առողջացման գործընթացը, ինչի արդյունքում հայկական բանկերը սկսում են առանձնանալ կապիտալի համալրման բարձր մակարդակով: Նույն ժամանակաշրջանում կատարվում են փոփոխություններ նաև վարկային կազմակերպությունների գործունեության կարգավորման շրջանակում՝ ընդունվում է «Վարկային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքը:
- **Կենտրոնական բանկը՝ որպես մեգակարգավորիչ և ֆինանսական կայունության պատասխանատու:** 2005 թ., միջազգային փորձին համահունչ, Հայաստանի Հանրապետությունում ներդրվում է ֆինանսական կարգավորման և վերահսկողության դիսկերի վրա հիմնված միասնական համակարգ: Ֆինանսական համակարգի բոլոր մասնակիցների գործունեության կարգավորման և վերահսկողության գործառույթը վերապահվում է Կենտրոնական բանկին: Այսպիսով՝ Կենտրոնական բանկը ստանձնում է ֆինանսական համակարգի մեգակարգավորչի դերը: Կենտրոնական բանկը ստանձնում է նաև ֆինանսական կայունության ապահովման պատասխանատվությունը: Բանկային համակարգն աչքի է ընկնում ծառայությունների բազմազանությամբ և առողջ մրցակցային մթնոլորտով: Այդ նպատակով 2005-2006 թթ. ստեղծվում են Վարկային ռեգիստրն ու ԱՔՌԱ վարկային բյուրոն:
- **Գնաճի նպատակադրում:** 2006 թ. Կենտրոնական բանկն անցում է կատարում գնաճի նպատակադրման ռազմավարությանը, ըստ որի էլ ձևավորվում և հրապարակվում է Կենտրոնական բանկի կանխատեսման և քաղաքականության վերլուծության համակարգը:

- Սպառողների շահերի պաշտպանություն և ֆինանսական իրազեկում:** 2007 թվականին Կենտրոնական բանկը սկսում է ֆինանսական ծառայություններ մատուցելու իր քաղաքականությունը սպառողների շահերի պաշտպանության և ֆինանսական իրազեկման ուղղությամբ: Այդպիսով՝ Կենտրոնական բանկը հավասարակշռում է իր քաղաքականությունը ֆինանսական կայունության և ֆինանսական շուկայի զարգացման ուղղությամբ՝ կարևորելով ոչ միայն ֆինանսական կառույցների և ենթակառուցվածքների զարգացումը, այլև սպառողների հզորացումը: Սպառողների շահերի պաշտպանության քաղաքականության հիմնական սյուները երեքն են. համապատասխան իրավական դաշտի ձևավորումն ու վերահսկողությունը, սպառողների բողոքների արդյունավետ լուծումը և սպառողների ֆինանսական իրազեկվածության բարձրացումը: Հետագայում այս առաքելությանն է նպաստում նաև ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակը:
- Ոչ բանկ ֆինանսական հատվածի զարգացում:** 2007-2011 թթ. Կենտրոնական բանկը նախաձեռնում է ֆինանսական համակարգի գործունեությանն առնչվող օրենսդրական բարեփոխումներ, որի արդյունքում դրվում է ոչ բանկ ֆինանսական հատվածի՝ մասնավորապես ապահովագրական, կապիտալի շուկաների համակարգային և ենթակառուցվածքային բարեփոխումների հիմքը: Հայկական շուկա է մուտք գործում միջազգային լավագույն օպերատորներից մեկը՝ «ՆԱՍԴԱՔ Օ-Էմ-Էքս»-ը, ստեղծվում է սպառողների շահերի պաշտպանության ինստիտուտը, իր գործունեությունն է ծավալում ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակը: Ներդրվում է ավտոտրանսպորտային միջոցների օգտագործումից բխող պատասխանատվության պարտադիր ապահովագրության (ԱՊՊԱ) համակարգը: Հատուկ թիրախային խմբերի՝ ուսանողների, երիտասարդ ընտանիքների վարկավորումը խթանելու նպատակով ստեղծվում է ազգային հիփոթեքային հիմնադրամը:
- Ինստիտուցիոնալ բարեփոխումներ և ենթակառուցվածքային զարգացումներ:** 2012-2014 թթ. Կենտրոնական բանկի կողմից իրականացվում են մի շարք նախաձեռնություններ ՀՀ ֆինանսական հատվածում կուտակային կենսաթոշակային համակարգի գործարկման համար անհրաժեշտ ինստիտուցիոնալ բարեփոխումներ կատարելու ուղղությամբ: Հայաստանի ֆինանսական շուկա մուտք են գործում ակտիվների 2 միջազգային հեղինակավոր կառավարիչներ՝ «Ցե-Կվադրատ Ամպեգա Ասեթ Մենեջմենթ Արմենիա» և «Ամուդի-ԱԿԲԱ Ասեթ Մենեջմենթ» ընկերությունները: Ամբողջովին վերազինվում է ԱրՔա միասնական վճարահաշվարկային համակարգը՝ ապահովելով առավել արդյունավետ և անխափան գործունեության նախապայմաններ: 2013 թվականին գործարկվում է Կենտրոնական բանկի

«Դիլիջան ուսումնահետազոտական կենտրոնը», որի հիմնական խնդիրը միջազգային չափանիշներին համապատասխանող հետազոտությունների իրականացումն է տնտեսագիտության և ֆինանսների բնագավառներում: Իսկ Կենտրոնական բանկի այցելուների կենտրոնը շարունակում է տարաբնույթ կրթական ցուցադրությունների միջոցով բարձրացնել Կենտրոնական բանկի գործունեության և դերի վերաբերյալ հանրության իրազեկվածության մակարդակը:

ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ՈՒ ՏԵՍԼԱԿԱՆԸ

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը պետական անկախ կառավարման կառույց է, որի գործունեության հիմնական նպատակը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գների կայունության ապահովումն է: Իր հիմնական նպատակն իրագործելիս Կենտրոնական բանկը մշակում, հաստատում և իրականացնում է դրամավարկային քաղաքականության ծրագրերը:

Կենտրոնական բանկի առաքելությունն է.

- ✓ լինել միջազգայնորեն ճանաչված՝ որպես անկախ, դինամիկ զարգացող, հեղինակավոր, թափանցիկ, գիտելիքին միտված, միջազգային ֆինանսական համակարգի զարգացման միտումները գնահատող արդյունավետ կառույց,
- ✓ մշտապես ունենալ տնտեսական միջավայրի փոփոխություններին արագ արձագանքելու և տնտեսական գործընթացների վրա արդյունավետորեն ազդելու ինստիտուցիոնալ կարողություններ,
- ✓ աջակցել երկրի մակրոտնտեսական կայուն զարգացմանը՝ լինելով տնտեսական մարտահրավերներին դիմակայելու գործում ՀՀ Կառավարության կարևոր գործընկերը:

Կենտրոնական բանկի կարևորագույն խնդիրներից են.

- ֆինանսական համակարգի կայունության և բնականոն գործունեության, այդ թվում՝ Հայաստանի Հանրապետության բանկային համակարգի կայունության, իրացվելիության, վճարունակության և բնականոն գործունեության համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովումը,
- գործուն վճարահաշվարկային համակարգի ստեղծումն ու զարգացումը,

- ՀՀ արժույթի թողարկումը, դրամաշրջանառության կազմակերպումը և կարգավորումը,
- փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի կազմակերպումն ու կարգավորումը,
- արժեթղթերում ներդրողների պաշտպանության, շուկայում արժեթղթերի արդար գնագոյացման համակարգի ձևավորման ու պահպանման, արժեթղթերի արդար, թափանցիկ և վստահելի շուկայի կանոնակարգված և բնականոն գործունեության և զարգացման համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովումը,
- ֆինանսական համակարգում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովումը:

Կենտրոնական բանկի տեսլականը

Կենտրոնական բանկը հիմնական նպատակն իրականացնելիս ձգտում է բարձր պահել իր՝ որպես անկախ կառույցի և Հայաստանի Հանրապետությունում միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հատվածներում գների և ֆինանսական կայունության երաշխավորի հեղինակությունը՝ առաջնորդվելով տնտեսության կայուն զարգացման ապահովման և միջազգային շուկաներին ինտեգրվելու հեռանկարով, ձգտելով ունենալ ֆինանսական ծառայությունների ոլորտում տարածաշրջանային կարևոր դերակատարում:

2015-2017 թթ. Կենտրոնական բանկի ջանքերն ուղղվելու են իր առջև դրված խնդիրների լուծման ապահովման համար միջազգային լավագույն փորձի ներդրմանն ու կիրառմանը ֆինանսական հատվածում՝ ապահովելով վերջինիս բազմազանեցումը (դիվերսիֆիկացում) և համաչափ զարգացումը:

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԱՐԺԵՔՆԵՐԸ

Անկախություն. Կենտրոնական բանկի միակ հիմնադիրը Հայաստանի Հանրապետությունն է: Կենտրոնական բանկը իր գործունեությունը իրականացնելիս անկախ է Հայաստանի Հանրապետության պետական մարմիններից իր խնդիրներին հասնելու գործիքակազմի ընտրության մեջ: Անկախությունը անհրաժեշտ է գների և ֆինանսական կայունության ապահովմանը նպատակաուղղված արդյունավետ քաղաքականություններ իրականացնելու համար, որով Կենտրոնական բանկն իր ներդրումն է ունենում երկարաժամկետ հատվածում կայուն տնտեսական աճի ապահովման գործընթացում:

Թափանցիկություն. Կենտրոնական բանկը իր հաշվետվողականության և անկախության ապահովման գործընթացում կարևորում է իր կողմից իրականացվող քաղաքականության **թափանցիկությունը** և դա դիտարկում է որպես հասարակության հետ արդյունավետ հաղորդակցման, նրա կողմից համարժեք կերպով ընկալվելու և վստահելի լինելու անհրաժեշտ պայման: Գործողությունների հետևողականությունը ուղղված է հանրության կողմից Կենտրոնական բանկի ընկալմանը՝ որպես թափանցիկ ու բաց հաստատություն և Կենտրոնական բանկի նկատմամբ վստահության բարձրացմանը:

Գերազանցություն (ինսփիրացիոնալ առաջընթաց). Կենտրոնական բանկը իր խնդիրները իրագործելիս, մարտահրավերներին արձագանքելիս և միջազգային զարգացումներին դիմակայելիս ձգտում է հանդես գալ որպես բարեփոխումների նախաձեռնող և առաջատար: Միջազգային լավագույն փորձի ուսումնասիրումն ու ներդրումը Կենտրոնական բանկի գործունեության բոլոր ոլորտներում դիտարկվում է որպես անընդհատ և անհրաժեշտ գործընթաց՝ ապահովելով Կենտրոնական բանկի արդյունավետ զարգացումը:

Արհեստավարժություն. Առաջնորդվելով գործունեության յուրաքանչյուր ոլորտում արդյունավետության երաշխավորմամբ՝ Կենտրոնական բանկը առաջնային է համարում մասնագիտական խոր գիտելիքներ ունեցող և աշխատանքը լիարժեք կատարելու համար անհրաժեշտ հմտություններով և ունակություններով օժտված աշխատակիցների ներգրավումը, նրանց շարունակական զարգացումը: Կարևորելով Կենտրոնական բանկի առջև դրված խնդիրներն իրականացնելիս միջազգային լավագույն փորձի և արդի մոտեցումների կիրառումը՝ Կենտրոնական բանկը խրախուսում է նախաձեռնողականությունն ու ստեղծագործական մտածելակերպը, բարենպաստ պայմաններ է ստեղծում աշխատակիցների վերապատրաստման, որակավորման միջազգային հավաստագրեր ստանալու և մասնագիտական աճի համար:

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՇԱՀԱՌՈՒՆԵՐԸ

Հանրություն. Կենտրոնական բանկը հանրության հետ հաղորդակցվելու ընթացքում ձգտում է ձևավորել քաղաքականության նկատմամբ համարժեք սպասումներ, միաժամանակ՝ առավել մատչելի ներկայացնել իր որդեգրած քաղաքականությունը՝ ազդակներ հաղորդելով հասարակությանը և տնտեսավարող սուբյեկտներին:

Ֆինանսական համակարգ. Քանի որ Կենտրոնական բանկի քաղաքականությունը ուղղակիորեն արտացոլվում է ֆինանսական համակարգի մասնակիցների վարվելակերպում, ուստի անհրաժեշտ արդյունավետություն ապահովելու համար վարվող քաղաքականությունը պետք է նրանց համար հասկանալի լինի: Որպես կարգավորող և վերահսկող մարմին՝ Կենտրոնական բանկը մշտապես ձգտում է օբյեկտիվ և արդար լինել ֆինանսական շուկայի մասնակիցների նկատմամբ՝ ապահովելով հավասար և առողջ մրցակցային դաշտ:

Գործընկերներ. Կենտրոնական բանկը համագործակցում է Հայաստանի Հանրապետության պետական մարմինների՝ Կառավարության, Ազգային ժողովի և նրա հանձնաժողովների հետ: Կենտրոնական բանկի համար շատ կարևոր են նաև միջազգային գործընկերները: Կենտրոնական բանկն իր իրավասության շրջանակում ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետության շահերը՝ գործակցելով մի շարք միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների, տարբեր երկրների կենտրոնական և այլ բանկերի հետ:

Կենտրոնական բանկի անձնակազմ. Մարդկային ռեսուրսը Կենտրոնական բանկի կարևորագույն ակտիվն է: Անձնակազմի նվիրվածությունը Կենտրոնական բանկի արժեքներին և առաքելությանը, ինչպես նաև գիտելիքներն ու հմտությունները հոգուտ ռազմավարական նպատակների իրագործման օգտագործելու պատրաստակամությունը Կենտրոնական բանկի գործունեության արդյունավետության և հաջողության գրավականն են: Հետևաբար Կենտրոնական բանկը մշտապես ձգտում է նպաստել իր անձնակազմի մասնագիտական կարողությունների շարունակական զարգացմանը, ինչպես նաև անհրաժեշտ հմտություններով օժտված նոր մարդկային ռեսուրսների ներգրավմանը:

2015 - 2017 թվականների համար Կենտրոնական բանկի խորհուրդը սահմանել է գերակա ռազմավարական հետևյալ 3 ուղղությունները.

I. Գների կայունության ապահովում

Հայաստանի Հանրապետությունում գների կայունության ապահովման համար Կենտրոնական բանկը առաջիկա 3 տարիներին աշխատանքներ է իրականացնելու նպատակաուղղված.

Ա. դրամավարկային քաղաքականության արդյունավետությանը:

II. Ֆինանսական կայունության ապահովում

Հայաստանի Հանրապետությունում ֆինանսական կայունության ապահովման նպատակով Կենտրոնական բանկը առաջիկա 3 տարիներին աշխատանքներ է իրականացնելու նպատակաուղղված.

Բ. ֆինանսական համակարգի կայունության և բնականոն գործունեության ապահովմանը,

Գ. գործուն վճարահաշվարկային համակարգի ապահովմանը,

Դ. արժեթղթերի շուկայի կանոնակարգում և արժեթղթերում ներդրողների պաշտպանությանը:

III. Ինստիտուցիոնալ առաջընթացի ապահովում

Հայաստանի Հանրապետությունում գների և ֆինանսական կայունության ապահովման խնդիրներն արդյունավետ իրականացնելու նպատակով Կենտրոնական բանկը առաջիկա 3 տարիներին շարունակելու է առաջնորդվել հետևյալ խնդիրներով.

Ե. Կենտրոնական բանկի ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում,

Զ. Դիլիջանի ուսումնահետազոտական կենտրոնի՝ որպես տարածաշրջանային կրթական և գիտական հաստատության զարգացում:

Ա. Արդյունավետ դրամավարկային քաղաքականության իրականացում

Այս ուղղության նպատակն է գնաճի նպատակադրման ռազմավարության ներքո իրականացնել հասարակության գնաճային սպասումների խարսխմանն ու գնաճի նպատակային մակարդակի շուրջ գների նվազագույն տարանոդականության ապահովմանն ուղղված դրամավարկային քաղաքականություն՝ անհրաժեշտ նախադրյալներ ստեղծելով մակրոտնտեսական կայունության և երկարաժամկետ հարվածում տնտեսական աճի ապահովման համար:

1. Ներկա ձեռքբերումները

2012 - 2014 թվականներին Կենտրոնական բանկը շարունակել է գնաճի նպատակադրման և լողացող փոխարժեքի քաղաքականության սկզբունքների վրա հիմնված դրամավարկային քաղաքականության իրականացումը, որը, որպես անկախ դրամավարկային քաղաքականության ամենաառաջադեմ ռազմավարություն, իր կենսունակությունն ապացուցել է անգամ համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի ընթացքում:

2012 - 2014 թվականներին ամբողջությամբ վերափոխվել է Կենտրոնական բանկի կանխատեսման և քաղաքականության վերլուծության համակարգը՝ սկսած տվյալների հավաքագրումից և մոդելային համակարգից մինչև որոշումների կայացում և հասարակության հետ հաղորդակցում: Մասնավորապես, ընդլայնվել է հրապարակվող հիմնական կանխատեսումների հորիզոնը. նախկին 1-ի փոխարեն՝ 3 տարի: Ներդրվել է գնաճի եռամսյակային կանխատեսումների նոր մոդել, որն առավել ճշգրիտ է ներկայացնում ՀՀ տնտեսության առանձնահատկությունները, ինչպես նաև մշակվել և ներդրվել են կարճաժամկետ կանխատեսումների և արբանյակ մոդելներ, որոնք լրացնում և ընդլայնում են մակրոտնտեսական կանխատեսումների մոդելային համակարգը: Բարեփոխվել են հաշվետվություններն ու այլ հրապարակումները, որոնք նպատակաուղղվել են վարվող դրամավարկային քաղաքականության մատչելի մատուցմանը:

2. Զարգացման խնդիրները

- Գնաճի նպատակադրման ռազմավարության ներքո կանխատեսման և քաղաքականության վերլուծության մոդելային համակարգի և որոշումների կայացման գործընթացի շարունակական կատարելագործում և զարգացում՝ հետազոտությունների ու վերլուծությունների իրականացման և միջազգային լավագույն փորձի ներդրման միջոցով:
- Հաղորդակցման բարելավում՝ նպատակաուղղված իրականացվող դրամավարկային քաղաքականությունը բաց, թափանցիկ, հասարակության համար առավել մատչելի մատուցմանը:
- ՀՀ տնտեսության միկրոհիմքերից բխող ընդհանուր հավասարակշռության կառուցվածքային մոդելի մշակում և ապագայում ներդրում:

3. Զարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1. Առավել ճշգրիտ, հիմնավոր մակրոտնտեսական կանխատեսումներ և դրամավարկային քաղաքականության արդյունավետ վերլուծություն:	1.1. Դրամավարկային քաղաքականության հիմնական մոդելի, կանխատեսման և վերլուծության մոդելային համակարգի (այդ թվում՝ կարճաժամկետ կանխատեսումների և արբանյակ մոդելների, ինչպես նաև տնտեսության հաշվաճային խնդիրների վերլուծության) շարունակական զարգացում և կատարելագործում՝ ներառելով գնաճի նպատակադրման սկզբունքներին, ՀՀ տնտեսության փոխանցումային մեխանիզմի առանձնահատկություններին և միկրոհիմքերին առավելագույնս համապատասխանող՝ տնտեսավարող սուբյեկտների վարքագծային վերլուծություններ (օգտագործելով նաև միկրոտվյալների շտեմարանի և այլ հարցումների արդյունքները): 1.2. Դրամավարկային քաղաքականության արդյունավետության գնահատում հետահայաց վերլուծության միջոցով (այդ թվում՝ պատմական կանխատեսումների տվյալների բազայի ստեղծման և կանխատեսումների արդյունավետության գնահատման մեթոդների ներդրման միջոցով):

2. Դրամավարկային քաղաքականության մրցունակությունը և միջազգային ճանաչումը բարձրացնելու նպատակով դրամավարկային քաղաքականության իրականացման ընկալման ավելի բարձր աստիճան:	2.1. Առանձին շահառուների (օրենսդիր իշխանության, ակադեմիական աշխարհի, ՋԼՄ-ների, տնտեսավարող սուբյեկտների, տնային տնտեսությունների) համար թիրախավորված հաղորդակցման իրականացում: 2.2. Կենտրոնական բանկի, միջազգային ֆինանսական կառույցների և այլ երկրների կենտրոնական բանկերի միջև դրամավարկային քաղաքականության ռազմավարական խնդիրների փորձի փոխանակում: Մասնավորապես՝ կոնֆերանսների, սեմինարների, տարբեր թեմաներով փորձագիտական քննարկումների կազմակերպում:
3. Ապագայում դրամավարկային քաղաքականության ավելի բարձր արդյունավետություն:	3.1. Հեղափոխությունների իրականացում՝ ՀՀ տնտեսության միկրոհիմքերից բխող ընդհանուր և մասնակի հավասարակշռության դինամիկ ստոխաստիկ մոդելների կառուցման առումով: 3.2. Մասնագիտական կարողությունների զարգացում և գործարար որակների կապարելագործում:

Բ. Ֆինանսական համակարգի կայունության և բնականոն գործունեության ապահովում

Այս ուղղության հիմնական նպատակը Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական համակարգի կայունության և բնականոն գործունեության, այդ թվում՝ բնականոն գործունեության համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովումն է: Վերջինս ենթադրում է՝ ֆինանսական կազմակերպությունների, վճարահաշվարկային համակարգերի կողմից իրենց ստանձնած պարտականությունների, գործառույթների անխափան իրականացում, ֆինանսական ռիսկերի արդյունավետ կառավարում, գործունեության թափանցիկության ապահովում, ինչպես նաև հավանական շոկային իրավիճակներում առաջացած ռիսկերի կլանում, չեզոքացում:

1. Ներկա ձեռքբերումները

Իրականացվել է ֆինանսական հաստատությունների ռիսկերի համապարփակ վերլուծություն, ներդրվել են ֆինանսական կայունության մշտադիտարկման (մոնիթորինգ) գործիքներ: Շարունակվել և արդիականացվել է կիսամյակային պարբերական ֆինանսական կայունության հաշվետվության հրապարակումը: Կազմակերպվել են սիմուլյացիոն խաղեր՝ արտակարգ իրավիճակներում առաջացող խնդիրներին արձագանքմամբ և համապատասխան քայլերի ձեռնարկմամբ: Ներդրվել է մակրոպրոդեսցիալ վերլուծությունների միջոցով արտաքին և իրական հատվածներից ֆինանսական համակարգ ներթափանցող ռիսկերի գնահատման համակարգ /քանակական մեթոդներ, սթրես-թեստեր/: Մշակվել և կիրառվում են ճգնաժամերի կառավարման հայեցակարգն ու համակարգային բանկերի բացահայտման մեթոդաբանությունը:

Մշակվել է Բազելյան նոր սկզբունքների (Բազել 3) ներդրման հայեցակարգ, որով նախատեսվում է ՀՀ բանկային համակարգի կարգավորման դաշտը համապատասխանեցնել միջազգայնորեն ընդունված սկզբունքներին: Աշխատանքներ են իրականացվում Վերահսկողական նոր մոդելի (Ռիսկերի վրա հիմնված վերահսկողություն) ներդրման ուղղությամբ: Համաշխարհային բանկի և Արժույթի միջազգային հիմնադրամի կողմից ստեղծված համատեղ թիմը Ֆինանսական ոլորտի գնահատման ծրագրի (FSAP) շրջանակում ՀՀ ֆինանսական համակարգը գնահատել է նաև 2012 թվականին, նշելով, որ ֆինանսական համակարգի կարգավորման և վերահսկողության ոլորտում կան էական բարելավումներ և առաջընթաց՝ 2005 թվականի գնահատման համեմատությամբ: Մասնավորապես՝ համաձայն վերջին գնահատման՝ ՀՀ ֆինանսական համակարգը մոտ **93%-ով բավարարում է վերոնշյալ սկզբունք-**

ները՝ «համապատասխանում է ամբողջությամբ» (compliant) կամ «հիմնականում համապատասխանում է» (largely compliant) մակարդակով:

Մշակվել և հաստատվել է Հայաստանի Հանրապետությունում Սոլվենսի 2 համակարգի ներդրման աշխատանքների ժամանակացույցը: Սկսվել են ժամանակացույցով նախատեսված միջոցառումների իրականացման աշխատանքներ, մասնավորապես՝ մշակվել և փորձարկման փուլում է «Ոչ կյանքի անդերոայթինգի ռիսկի գնահատման ձեռնարկը»:

2012 թվականին ամփոփվել է Կենտրոնական բանկի «Էլեկտրոնային վճարումների համակարգի» (այսուհետ՝ ԷՎՀ) ամբողջական գնահատումը՝ համաձայն Միջազգային հաշվարկների բանկի կողմից սահմանված միջազգային սկզբունքների, որի արդյունքների հիման վրա համակարգը գնահատվել է հուսալի և ֆինանսական կայունության տեսակետից ռիսկեր չպարունակող: Այս գնահատման արդյունքները հիմք են հանդիսացել նաև Համաշխարհային բանկի կողմից 2012 թ. ընթացքում FSAP-ի ներքո իրականացված աշխատանքների համար:

2. Զարգացման խնդիրները

- Ֆինանսական կայունության ապահովմանն ուղղված համակարգի ձևավորում, որը կապահովի ֆինանսական կայունությունը խոցող հավանական ռիսկերի գնահատման և ճգնաժամերի կառավարման արդյունավետ ընթացակարգերի առկայություն:
- Միջազգային լավագույն փորձին և սկզբունքներին համապատասխան ֆինանսական համակարգի կարգավորման և վերահսկողության շարունակաբար զարգացող միջավայրի ձևավորում, որը կապահովի ֆինանսական համակարգի ռիսկերի կառավարման (կայունության ապահովման) և ֆինանսական համակարգի զարգացման լավագույն համակցություն:
- Ֆինանսական համակարգի զարգացման միասնական փիլիսոփայության ներքո բարեփոխումների իրականացում, որոնք, ֆինանսական միջնորդության աճին զուգընթաց, կապահովեն տարբեր ֆինանսական հաստատությունների, ֆինանսական շուկաների և ֆինանսական ենթակառուցվածքների համաչափ և հավասարակշիռ զարգացում:
- Բանկային համակարգի կարգավորման և վերահսկողության առաջադեմ ստանդարտների ներդրման, մասնավորապես՝ բազելյան նոր սկզբունքների, ռիսկերի վրա հիմնված՝ ապագային միտված վերահսկողության, ֆինանսական կազմակերպությունների համախմբված վերահսկողության ներդրման, հաշվետվողական համակարգի օպտիմալացման և բանկերից ստացվող տվյալների որակի, ինչպես նաև վերահսկողական մոտեցումների բարելավման շարունակական աշխատանքների իրականացում:

- Ապահովագրական համակարգի կարգավորման և վերահսկողության լավագույն ստանդարտների, մասնավորապես՝ Ապահովագրական վերահսկողների միջազգային ասոցիացիայի (IAIS) կողմից մշակված նոր սկզբունքների ներդրման շարունակական աշխատանքների իրականացում, վերահսկողական մոտեցումների բարելավում, ինչպես նաև Սոլվենսի 2 համակարգի աստիճանական ներդրման աշխատանքների շարունակում:
- Հայաստանի Հանրապետությունում գործող արժեթղթերի հաշվարկային համակարգերում ռիսկերի կառավարման և համակարգի գործունեության արդյունավետության բարձրացման, ինչպես նաև միջազգայնորեն ճանաչված ստանդարտներին համապատասխանեցման նպատակով Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիայի (այսուհետ՝ ՀԿԴ) «Արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների միասնական համակարգի» գնահատում՝ համաձայն Միջազգային հաշվարկների բանկի կողմից հաստատված սկզբունքների:
- Կենտրոնական բանկի ԷՎՀ-ի գնահատման արդյունքում ձևավորված և համակարգում ռիսկերի կառավարման վերաբերյալ առաջարկությունների հիման վրա կատարվող փոփոխությունների գնահատում՝ համակարգի գործունեությունը Միջազգային հաշվարկների բանկի կողմից հաստատված սկզբունքներին համապատասխանեցնելու նպատակով, ինչը թույլ կտա հնարավորինս բացառելու համակարգում ռիսկերի առաջացումը և կբարձրացնի համակարգի գործունեության արդյունավետությունը:

3. Զարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1. Միջազգային լավագույն փորձին համահունչ՝ ֆինանսական կայունության ապահովման և ճգնաժամի կառավարման արդյունավետ համակարգերի առկայություն:	1.1. Ֆինանսական համակարգին բնորոշ ռիսկերի գնահատման, մշտադիտարկման և վերլուծության մեթոդների մշակում և կիրառում: 1.2. Ճգնաժամերի կառավարման հայեցակարգի պարբերական վերանայում, թարմացում, համապատասխանեցում գործող օրենսդրական և կարգավորման դաշտերին: 1.3. Մակրոպրոդեսցիալ վերլուծությունների միջոցով արտաքին և իրական հատվածներից ֆինանսական համակարգ ներթափանցող ռիսկերի գնահատման քանակական մեթոդների զարգացում:

2. Միջազգային լավագույն փորձին համապատասխան ֆինանսական համակարգի կարգավորում և վերահսկողություն:	2.1. Բազել 3 համաձայնագրի դրույթներին աստիճանական անցման փուլում հնարավոր ազդեցությունների վերլուծություն և գնահատում: 2.2. Սուվենսի 2 համակարգի հիմնական սկզբունքների աստիճանական ներդրման փուլում հնարավոր ազդեցությունների վերլուծություն և գնահատում:
3. Ֆինանսական համակարգի կայուն զարգացման համար նոր հաստատություններ, ֆինանսական ենթակառույցներ, գործիքներ և ծառայություններ:	3.1. ՀՀ ֆինանսական համակարգի երկարաժամկետ զարգացման ռազմավարության մշակում, որը կամրագրի ֆինանսական համակարգի առանձին հատվածների (բանկեր, ապահովագրական ընկերություններ, արժեթղթերի շուկա, վճարահաշվարկային համակարգ) հետագա զարգացմանն ուղղված միջոցառումները: 3.2. ՀՀ-ում ֆինանսական ներգրավվածության բարձրացմանը նպաստակա ուղղված միջոցառումների իրականացում, մասնավորապես՝ ֆինանսական ծառայությունների առցանց (online) մատուցման տեխնոլոգիաների ներդրմանն աջակցում և ֆինանսական ծառայությունների աշխարհագրական բաշխվածության ընդլայնում, միկրոֆինանսավորման ծառայությունների ներդրմանն աջակցում, նորարար, այդ թվում՝ անկանխիկ, էլեկտրոնային և բջջային ֆինանսական ծառայությունների ներդրման և աստիճանական զարգացման աշխատանքների իրականացում:
4. Բանկային համակարգում կարգավորման և վերահսկողության առաջադեմ ստանդարտների առկայություն:	4.1. Միջազգային շրջանակներում կիրառվող լավագույն փորձի՝ ՀՀ բանկային համակարգում ներդրման նպաստակա հարմարության գնահատում, փորձարկում, ներդրում: 4.2. Ռիսկերի վրա հիմնված վերահսկողական համակարգի կադարելագործում և աստիճանական ներդրում:

	4.3. Բանկերից «հում» տվյալների ստացման համակարգի փորձարկում և վերջնական կիրարկում: 4.4. Համախմբված վերահսկողությունը կանոնակարգող նորմատիվային ամբողջական դաշտի ընդունում և կիրարկում:
5. Ապահովագրական համակարգում կարգավորման և վերահսկողության առաջադեմ ստանդարտների առկայություն:	5.1. ՀՀ ապահովագրական համակարգում միջազգային շրջանակներում կիրառվող լավագույն փորձի ներդրման նպատակահարմարության գնահատում, փորձարկում, ներդրում: 5.2. Ռիսկերի վրա հիմնված վերահսկողական համակարգի աստիճանական ներդրում և զարգացում:
6. ՀԿԴ-ի «Արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների միասնական համակարգի» գործունեության համապատասխանություն ֆինանսական շուկայի ենթակառուցվածքների համար սահմանված միջազգային սկզբունքներին (FMI Principles):	6.1. Համակարգում հնարավոր ռիսկերի աղբյուրների բացահայտմանն ուղղված աշխատանքների իրականացում: 6.2. Միջազգային սկզբունքների/ ստանդարտների հիման վրա համակարգի գնահատում, գնահատման արդյունքում բացահայտված ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված անհրաժեշտ միջոցառումների ծրագրի նախաձեռնում: 6.3. Գնահատման արդյունքների ներդրման հետստուգումային մշտադիտարկում:
7. ԷՎՀ-ի գործունեության համապատասխանություն ֆինանսական շուկայի ենթակառուցվածքների համար սահմանված միջազգային սկզբունքներին (FMI Principles):	7.1. Գնահատման արդյունքում բացահայտված ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված անհրաժեշտ միջոցառումների ծրագրով նախատեսված փոփոխությունների գնահատում և ներդրում: 7.2. Սահմանված պարբերականությամբ համակարգի հետստուգումային մշտադիտարկում: 7.3. Վարկային ռեգիստր և "ԱՔՌԱ" վարկային բյուրո տեղեկատվության ներկայացման միասնական նոր ծրագրային համակարգի ստեղծում և ներդրում:

Գ. Գործուն վճարահաշվարկային համակարգի ապահովում

Այս ուղղության հիմնական խնդիրն է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործուն վճարահաշվարկային համակարգի ձևավորումն ու զարգացումը ապահովելու նպատակով վճարահաշվարկային համակարգի, այդ թվում՝ վճարահաշվարկային ծառայություններ մատուցող ոչ բանկ կազմակերպությունների գործունեության կարգավորումն ու վերահսկումը:

1. Ներկա ձեռքբերումները

2013 թվականին վերազինվել է վճարային քարտերով գործառնությունների իրականացման ԱրՔա միասնական համակարգը: Կարգավորվել և հստակեցվել է ոչ բանկ վճարահաշվարկային կազմակերպությունների կողմից վճարահաշվարկային ծառայությունների մատուցման գործընթացը, այդ թվում՝ էլեկտրոնային փողերով կատարվող գործարքները:

Կենտրոնական բանկի էլեկտրոնային վճարումների համակարգում՝ ԷՎՀ-ում, 2013 թվականին ներդրվել են էլեկտրոնային հաղորդագրությունների նոր տեսակներ, որոնց միջոցով հնարավոր է ապահովել ԷՎՀ-ում վճարմանը առնչվող լրացուցիչ, առավել ընդգրկուն (բազմաբնույթ) տեղեկատվության ներառումը և ավտոմատ մշակումը, ինչպես նաև նվազեցնել վճարման հանձնարարականով իրականացվող գործարքների սխալ կատարման ռիսկը:

2. Զարգացման խնդիրները

- ՀՀ վճարահաշվարկային համակարգի զարգացման 2015 - 2017 թթ. քաղաքականության հիմնական սկզբունքների մշակում:
- Առանց բանկային հաշվի բացման դրամական փոխանցումների Հայաստանյան միասնական՝ ԱՐՈՒՍ (Armenian Remittances Unified System) համակարգի ստեղծում և ներդնում:
- Վճարահաշվարկային կազմակերպություններին բնորոշ ռիսկերի բացահայտում և վերջիններիս կառավարման մեխանիզմների մշակում:
- Աջակցում պետական գերատեսչությունների հետ համատեղ ստեղծվող միասնական տեղեկատվական շտեմարանի ներդրման գործընթացին՝ վճարումների կատարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով:

3. Զարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1.1. ՀՀ վճարահաշվարկային համակարգի զարգացման հիմնական ուղիներ, ֆինանսական շուկայում գործունեություն ծավալելու համար հստակեցված գործունեության կանոններ: 1.2. Կենտրոնական բանկին պատկանող վճարային համակարգերի արդյունավետ գործունեություն և դրա բնականոն զարգացում: 1.3. Արժեթղթերով հաշվարկներ ապահովող ընթացակարգ:	1.1. Հայեցակարգային քաղաքականության և դրա սկզբունքների մշակում: 1.2. Համակարգի գործնական պահանջներից ելնելով՝ ընթացիկ խնդիրների վերհանում և կարգավորում, անհրաժեշտ վերլուծությունների կատարում: 1.3. Արժեթղթերով հաշվարկների ընթացակարգի մշակում, այդ թվում՝ ՆԱՍԴԱՔ Օ-Էմ-Էքս-ի միջոցով տեղաբաշխման, ներառյալ՝ «T+0» սկզբունքով վերջնահաշվարկի իրականացում:
2. Արտասահմանյան դրամական փոխանցումների համակարգերի օպերատորների կողմից ՀՀ տարածքում մատուցվող ծառայությունների արդյունավետ վերահսկողության հնարավորություն:	2.1. Համակարգում հնարավոր ռիսկերի կառավարման մեխանիզմների մշակում: 2.2. Համակարգի ներդրման և անվտանգ շահագործման համար արդյունավետ մեխանիզմների մշակում: Դրա ներդրման գործընթացի ապահովում:
3. Ռիսկերի զսպման նպատակով արդյունավետ վերահսկողության իրականացման պայմանների ստեղծում:	3.1. Վճարահաշվարկային կազմակերպությունների վերահսկողության քաղաքականության սահմանում (մասնավորապես՝ ռիսկերի կառավարման արդյունավետ մեխանիզմների մշակում):
4. Անկանխիկ վճարումների զարգացման համար բարելավված միջավայր, վճարային տեղեկատվության արդյունավետ կառավարման հնարավորություն:	4.1. Անկանխիկ վճարումների ոլորտի իրավական դաշտի կադրաբնագործում: 4.2. Տարբեր գերատեսչությունների և բանկերի միջև փոխադարձ կապի ապահովում:

Դ. Արժեթղթերի շուկայի կանոնակարգում և արժեթղթերում ներդրողների շահերի պաշտպանություն

Այս ուղղության հիմնական նպատակն է արժեթղթերում ներդրողների շահերի պաշտպանության, շուկայում արժեթղթերի արդար գնագոյացման համակարգի ձևավորման ու պահպանման, արժեթղթերի արդար, թափանցիկ և վստահելի շուկայի կանոնակարգված և բնականոն գործունեության ու զարգացման, կուտակային կենսաթոշակային համակարգի կայուն զարգացման համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովումը:

1. Ներկա ձեռքբերումները

2012 - 2014 թվականներին մշակվել է կուտակային կենսաթոշակային համակարգի գործարկման համար անհրաժեշտ իրավական դաշտը, ներդրվել են այդ համակարգը սպասարկող ինստիտուտները և տեխնիկական ենթակառուցվածքը: Հայաստանի ֆինանսական շուկա մուտք են գործել միջազգային ճանաչում վայելող 2 ակտիվների կառավարիչներ՝ «Ցե-Կվադրատ Ամպեգա Ասեթ Մենեջմենթ Արմենիա» և «Ամուդի-ԱԿԲԱ Ասեթ Մենեջմենթ» ընկերությունները:

Ներդրվել է արժեթղթերի կենտրոնացված հաշվառման նոր համակարգ, որը հասանելի է դարձել ներդրողների ավելի մեծ շրջանակի համար:

2. Զարգացման խնդիրները

- Կատարելագործել արժեթղթերի շուկայի մասնակիցների, կուտակային կենսաթոշակային համակարգում ներգրավված ֆինանսական կազմակերպությունների, ինչպես նաև ֆոնդերի գործունեության կարգավորումը և վերահսկողությունը այդ ոլորտում առաջադեմ ստանդարտների, մասնավորապես՝ Արժեթղթերի վերահսկողների միջազգային ասոցիացիայի (IOSCO) և Կենսաթոշակային վերահսկողների միջազգային կազմակերպության (IOPS) կողմից սահմանված վերահսկողական սկզբունքների և չափանիշների ներդրման միջոցով:
- Շարունակաբար աջակցել արժեթղթերի շուկայի մասնակիցների՝ ներդրողների (այդ թվում՝ ֆոնդերի) համար արժեթղթերի շուկայի նոր որակյալ գործիքների ստեղծմանը:
- Խթանել արժեթղթերի շուկայի ենթակառուցվածքի շարունակական զարգացումը, արժեթղթերով առևտրի և հաշվարկների լավագույն ստանդարտների և պրակտիկայի ներդրումը, այդ թվում՝

- նոր առևտրային համակարգի ներդրում, որը հնարավոր կդարձնի բորսայական շուկայի հետագա ինտեգրումը այլ զարգացած շուկաներին.
- առանց նախնական դեպոնացման՝ բորսայական առևտրի իրականացման «T+0» համակարգի ներդրում, որը էապես կբարձրացնի շուկայի իրացվելիությունը.
- միջազգային դեպոզիտարիաների հետ կապերի հաստատում, որը ՀՀ շուկան կդարձնի առավել հասանելի (հեշտացված մուտք, գործարքների ցածր ծախսեր) օտարերկրյա ներդրողների համար, և հակառակը՝ միջազգային շուկան՝ տեղական ներդրողների համար:

3. Զարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1.1. Միջազգային լավագույն փորձին համապատասխան՝ արժեթղթերի շուկայի կարգավորման դաշտ և վերահսկողություն: 1.2. Արդյունավետ վերահսկողություն, օպտիմալ վերաբաշխված վերահսկողական ռեսուրսներ:	1.1.1. Աստիճանական համապատասխանեցում Արժեթղթերի վերահսկողների միջազգային ասոցիացիայի (IOSCO) և Կենսաթոշակային վերահսկողների միջազգային կազմակերպության (IOPS) կողմից սահմանված վերահսկողական սկզբունքներին և չափանիշներին: 1.2.1. Ռիսկերի վրա հիմնված վերահսկողական համակարգի կարարելագործում և համախմբված վերահսկողության համակարգի նախագծում և աստիճանական ներդրում:
2. Ֆինանսական նոր հաստատությունների, ֆինանսական ենթակառույցների, գործիքների և ծառայությունների ներդրման շնորհիվ ֆինանսական միջնորդության ավելի բարձր մակարդակ:	2.1. Կոլեկտիվ ներդրումային սխեմաների ընդլայնմանն ու օտարերկրյա ներդրողների համար առավել գրավիչ դարձնելուն նպատակատուղված աշխատանքներ: 2.2. ՀՀ տարածքում գործող խոշոր հեղինակավոր ընկերությունների հետ աշխատանք՝ բաժնետոմսերի և պարտավորումների նոր թողարկումները խթանելու և դրանց աջակցելու ուղղությամբ: 2.3. Արժեթղթավորման ինստիտուտների ստեղծմանն աջակցություն, արժեթղթավորման նախագծերի իրականացման խթանում:

	<i>2.4. Արժեթղթավորված ակտիվների ռեզիսիտի ստեղծում և ներդրում</i>
3. Արժեթղթերի շուկայի արդյունավետ ենթակառուցվածք:	3.1. <i>Արժեթղթերով առևտրի նոր համակարգի ներդրում:</i> 3.2. <i>Պետական և կորպորատիվ արժեթղթերի շուկայում հաշվարկների իրականացման մեխանիզմների կատարելագործման աշխատանքների, այդ թվում՝ առանց նախնական դեպոնացման բորսայական առևտրի իրականացման «T+0» համակարգերի նախագծում և աստիճանական ներդրում:</i>

III. ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ ԱՌԱՋՆԹԱՅԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ

Ե. Կենտրոնական բանկի ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում

Ինստիտուցիոնալ առաջընթացի շրջանակներում Կենտրոնական բանկի խնդիրն է միջազգայնորեն ճանաչված լինել որպես հեղինակավոր, անկախ, ընկալելի, գիտական հետազոտությունների վրա հիմնված տնտեսական քաղաքականություն իրականացնող, հաղորդակցման համար բաց, թափանցիկ և միջազգային հարաբերություններում լիարժեք գործընկեր հանդիսացող կառույց, ապահովել Կենտրոնական բանկի մասնագիտական և հետազոտական ներուժի զարգացումը և ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումը:

1. Ներկա ձեռքբերումները

2012 - 2014 թվականների ռազմավարական ծրագրով սահմանված խնդրի իրագործման համար ԿԲ-ն նախաձեռնել է մի շարք միջոցառումներ, մասնավորապես՝ աշխատատեղերի համալրման նպատակով արտաքին դիմորդների գրանցման էլեկտրոնային համակարգի ներդրում, վիրտուալ աշխատանքի քաղաքականության մշակում ու ներդրում, աշխատակիցների աշխատանքի կատարողականի գնահատման սկզբունքների վերանայում, աշխատակիցների զարգացման այլընտրանքային հնարավորությունների ստեղծում՝ ուղղված աշխատատեղերի համալրման գործընթացի բարելավմանը, աշխատակիցների զարգացմանը, նրանց շահադրժանը և աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանը:

Բարելավվել է Կենտրոնական բանկի աշխատակիցների ուսուցման և վերապատրաստման քաղաքականության և վերապատրաստման արդյունքի գործիքակազմը՝ ներդրվել է աշխատակիցների վերապատրաստման կարիքների հաշվառման, արդյունքների գնահատման հետևողական և բազմափուլ մեխանիզմը: Ստեղծվել է ներքին վերապատրաստման դասընթացների շտեմարան, որի նպատակը Կենտրոնական բանկում շարունակական ուսուցման և գիտելիքի փոխանցման մշակույթի ձևավորումն է:

Այս ժամանակաշրջանում նաև օպտիմալացվել է Կենտրոնական բանկի կառուցվածքը և կառավարման համակարգը, բարելավվել է էլեկտրոնային փաստաթղթա-

շրջանառությունը, իրականացվել են Տեղեկատվության անվտանգության կառավարման համակարգի զարգացման և միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցման աշխատանքներ: «Bureau Veritas Certification» ընկերության կողմից Հայաստանում առաջինը Կենտրոնական բանկին պաշտոնապես տրամադրվել է ISO/IEC 27001:2005 «Տեղեկատվական անվտանգության կառավարման համակարգեր. պահանջներ» միջազգային ստանդարտին համապատասխանության հավաստագիր, որը վկայում է, որ Կենտրոնական բանկում ստեղծված է, արդյունավետ գործում և անընդհատ բարելավվում է տեղեկատվական անվտանգության կառավարման համակարգը:

Իր աշխատանքն է շարունակել Կենտրոնական բանկի այցելուների կենտրոնը, որի միջոցով բարձրացվել է Կենտրոնական բանկի գործունեության և դերի վերաբերյալ հանրային իրազեկվածությունը: 2012-2014 թթ. Կենտրոնական բանկի այցելուների կենտրոնը երևանում ունեցել է 18.739, իսկ մարզերում՝ 3033 այցելու:

2. Զարգացման խնդիրները

- Բարձրացնել հասարակության, ինչպես նաև միջազգային հանրության կողմից Կենտրոնական բանկի ճանաչելիությունը:
- Իրականացնել անձնակազմի ռազմավարական պլանավորում:
- Ապահովել բազմափուլ կադրային ռեզերվ՝ Կենտրոնական բանկի թափուր աշխատատեղերը համալրելու նպատակով:
- Ամրապնդել աշխատանքի կատարողականի և աշխատակիցների զարգացման և առաջխաղացման կապը:
- Ընդլայնել Կենտրոնական բանկի ներսում համակարգային ուսուցման հնարավորությունը՝ զարգացնելով վերապատրաստման ներքին կարողությունները:
- Շարունակաբար զարգացնել Կենտրոնական բանկի արդյունավետ գործունեության համար անհրաժեշտ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները:
- Կենտրոնական բանկի գործունեությունը արդյունավետ իրականացնելու նպատակով բարելավել գործող կառավարման համակարգը և զարգացնել կառույցի ներքին մշակույթը:
- Ապահովել Կենտրոնական բանկի անձնակազմի անվտանգությունը և գործունեության անընդհատությունը:

3. Զարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1. Կենտրոնական բանկի ճանաչելիության բարձր մակարդակ, հասարակության համար Կենտրոնական բանկի քաղաքականության և գործունեության ընկալման մատչելիություն:	1.1. Զարգացնել հանրային հաղորդակցման մեխանիզմները, մեթոդներն ու գործիքները, շարունակել հանրային իրազեկման միջոցառումները (սեմինարներ, հանդիպումներ):
2. Բանկի ռազմավարական խնդիրների իրականացման համար մարդկային ռեսուրսների առկայություն:	2.1. Առկա մարդկային ռեսուրսների կարողությունների, հմտությունների գնահատում և համադրում նոր ռազմավարությամբ սահմանված պահանջներին, բացերի վերհանում, լրծումների առաջարկում:
3. Բանկի աշխատատեղերի պահանջներին համապատասխան հմտություններով և բազմազան գործառույթներ իրականացնելու կարողություններ ունեցող կադրային ռեզերվի առկայություն:	3.1. Երիտասարդ մասնագետների անհրաժեշտ հմտությունների ու մասնագիտական գիտելիքների զարգացում՝ ուղղված կադրային ռեզերվի համալրմանը:
4. Անհատական աշխատանքների կատարողականների ընդունելի/չափելի ցուցանիշների առկայություն:	4.1. Ցուցանիշների ձևակերպման և գնահատման համակարգի մշակում, բարելավման համար գործիքակազմի առաջարկում:
5. Բանկում պարբերաբար իրականացվող դասընթացներ՝ փորձառու աշխատակիցների և հրավիրված փորձագետների ուժերով:	5.1. Ներքին դասընթացների շտեմարանի բովանդակության հարստացում, Կենտրոնական բանկի դասախոսական ներուժի բացահայտում, վերջիններիս շահադրդում, փորձագետների տվյալների շտեմարանի ձևավորում:
6. Կենտրոնական բանկի գործունեության արդյունավետությունն ապահովող ժամանակակից տեղեկատվական լուծումների առկայություն:	6.1. Կենտրոնական բանկի տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ամբողջ ենթակառուցվածքի, գործունեության տարբեր ոլորտներում կիրառվող միջբանկային ու ներբանկային ծրագրային համակարգերի անխափան աշխատանքի ապահովում:

	6.2. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ենթակառուցվածքի ու կիրառական ավտոմատացված համակարգի զարգացման ու կատարելագործման, նրանցում նոր տեխնոլոգիաների կիրառման ապահովում՝ Կենտրոնական բանկի սույն ռազմավարությամբ սահմանվող խնդիրների իրականացմանը նպաստելու համար:
7. Կենտրոնական բանկում կառուցվածքի և կառավարման համակարգի արդյունավետություն և բարձր ներքին մշակույթ:	7.1. Կենտրոնական բանկի կառուցվածքի և կառավարման համակարգերի կատարելագործում: 7.2. Կենտրոնական բանկում կորպորատիվ մշակույթի զարգացմանը նպաստող միջոցառումների իրականացում:
8. Կենտրոնական բանկի անվտանգության և գործունեության անընդհատություն:	8.1. Կենտրոնական բանկի անվտանգության առկա համակարգի կատարելագործում: 8.2. Կենտրոնական բանկի գործունեության անընդհատության հայեցակարգի զարգացում:

2. Դիվիզանի ուսումնահետազոտական կենտրոնի զարգացում

Խնդրի գլխավոր նպատակն է ընդլայնել Դիվիզանի ուսումնահետազոտական կենտրոնի գործունեությունը, տնտեսագիտության և ֆինանսների ոլորտում բարձրացնել դրա միջազգային հեղինակությունը՝ նպաստելով Դիվիզանի ճանաչմանը՝ որպես ուսումնահետազոտական տարածաշրջանային կենտրոն:

1. Ներկա ձեռքբերումները

Կենտրոնական բանկի 2012 - 2014 թթ. ռազմավարությամբ նպատակ էր սահմանվել հիմնելու «Դիվիզանի ուսումնահետազոտական կենտրոնը» (այսուհետ՝ Դիվիզանի ՈւՀԿ), որը միջազգային մակարդակի հետազոտությունների և քաղաքականությունների վերլուծությունների իրականացման միջոցով կնպաստեր Հայաստանի և տարածաշրջանի ֆինանսական և ոչ ֆինանսական հատվածի զարգացմանը: 2013 թվականից Դիվիզանի ՈւՀԿ-ն սկսել է իր գործունեությունը: Ինչպես և նպատակադրված էր, արդեն զգալի արդյունքներ են արձանագրվել և՛ **հետազոտությունների** իրականացման, և՛ **ուսուցման ոլորտում**:

Հետազոտությունների ոլորտը զարգացնելու նպատակով գործարկման առաջին իսկ օրվանից Կենտրոնում գործունեություն են ծավալում Կենտրոնական բանկի տնտեսական հետազոտությունների թիմը, դրամավարկային քաղաքականության, վիճակագրության, իրավաբանական վարչությունների՝ վերլուծությունների և հետազոտական աշխատանքների իրականացմամբ զբաղվող աշխատակիցները, ինչպես նաև, որպես աջակցող՝ տեղեկատվական և հեռահաղորդակցման տեխնոլոգիաների վարչության աշխատակիցները: Բացի այդ, 2014 թ. Կենտրոնական բանկի և Հարվարդի համալսարանի միջև հեռանկարային համագործակցության հիման վրա մեկնարկել է աշխատանքային պրակտիկայի ծրագիր, որի շրջանակներում Դիվիզանի ՈւՀԿ-ում հյուրընկալվել են Հարվարդի համալսարանի ուսանողներ՝ իրականացնելով հետազոտական աշխատանքներ Կենտրոնական բանկի կողմից առաջարկված թեմաներով:

Ուսուցում: Սկսած 2013 թվականից՝ Դիվիզանի ՈւՀԿ-ում անցկացվել են գիտելիքների ձեռքբերմանն ու հմտությունների զարգացմանն ուղղված բազմաթիվ ներքին և տարածաշրջանային դասընթացներ, ինչպես նաև միջազգային կոնֆերանսներ ու համաժողովներ: Դասընթացների և այլ միջոցառումների իրականացման հիմքում աշխարհի հեղինակավոր այնպիսի կազմակերպությունների, համալսարանների և ուսումնական կենտրոնների հետ համագործակցությունն է, ինչպիսիք են

Հարվարդի, Օքսֆորդի, Կոլումբիայի համալսարանները, Տորոնտո կենտրոնը, Ֆինանսական կայունության ինստիտուտի ու Միջազգային հաշվարկների բանկի վերապատրաստման կենտրոնները:

Դիլիջանի հանրությանը աջակցելու ձգտումով՝ Կենտրոնական բանկի կողմից հիմնովին վերակառուցվել և 2013 թվականից վերաբացվել է նաև Դիլիջանի նախկին գրադարանի քառահարկ շենքը, որտեղ ստեղծվել է ժամանակակից «Գիտելիք հանուն զարգացման» կենտրոնը: Կենտրոնում գործում են տեխնիկական և տեղեկատվական արդի տեխնոլոգիաներով հագեցած այցելուների կենտրոն (որտեղ նշված ժամանակահատվածում եղել է 2235 այցելու), ժամանակակից (ներառյալ՝ էլեկտրոնային) հանրային գրադարան (որտեղ նշված ժամանակահատվածում եղել է 823 բաժանորդ), լեզուների, ինչպես նաև համակարգչային ծրագրերի բազմակողմանի ուսուցման խմբակներ, «Թումո» ստեղծարար տեխնոլոգիաների կենտրոնի Դիլիջանի մասնաճյուղը (որտեղ գրանցված է 338 երեխա): «Գիտելիք հանուն զարգացման» կենտրոնը ստեղծվել է ապահովելու համար Դիլիջանի բնակչության ներգրավվածությունը միջազգային գիտական և ակադեմիական զարգացումներում:

2. *Զարգացման խնդիրները*

- Դիլիջանի ՈւՀԿ-ի կարողությունների ռազմավարական հզորացում, հետազոտությունների բլոկի զարգացում:
- Միջազգային առաջատար կրթական, ուսումնական և հետազոտական կենտրոնների հետ կապերի խորացում և նորերի ստեղծում:

3. *Զարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները*

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1. Դիլիջանի ՈւՀԿ-ում իրականացվող հետազոտությունների հրապարակում միջազգային ակադեմիական ամսագրերում:	1.1. Կենտրոնական բանկի ռեսուրսների վերաբաշխման միջոցով նպաստել Դիլիջանի ՈւՀԿ-ում իրականացվող աշխատանքների բարելավմանը: 1.2. Քանակապես ընդլայնել և որակապես բարելավել Կենտրոնում իրականացվող հետազոտությունները, դրանք դարձնել կիրառելի:

2. Միջազգայնորեն ճանաչված ուսումնական կենտրոն:	2.1. Աշխատանքներ իրականացնել Կենտրոնի ճանաչումն ապահովելու ուղղությամբ: 2.2. Շարունակաբար ընդլայնել և որակապես բարելավել իրականացվող միջոցառումների մասնակիցների շրջանակը, թեմաները և միջոցառումների անցկացմանն աջակցող գործընկերների ցանկը:
--	--

ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄՅՈՒՍ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2015 - 2017 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

2015 - 2017 թվականների համար սահմանված գերակա ռազմավարական 3 ուղղություններից բացի, Կենտրոնական բանկի խորհուրդը նշում է «Կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված մյուս խնդիրների իրականացմանն ուղղված գործունեությունը.

- Է.** արժույթի թողարկում և դրամաշրջանառության կազմակերպում,
- Ը.** փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի կազմակերպում ու կարգավորում,
- Թ.** ֆինանսական համակարգում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանություն,
- Ժ.** միջազգային պահուստների արդյունավետ կառավարում:

Է. Արժույթի թողարկում, դրամաշրջանառության կազմակերպում

Այս խնդրի հիմնական նպատակն է անընդհատության և հուսալիության սկզբունքների ներքո կարգավորման, կազմակերպման և վերահսկողական այնպիսի քաղաքականության իրականացումը, որը տնտեսության բոլոր սուբյեկտների համար կապահովի կանխիկ դրամի նկատմամբ ձևավորվող պահանջարկի անխափան բավարարումը ըստ անհրաժեշտ ծավալների, կառուցվածքի, որակի և ժամկետների, ՀՀ դրամանիշերի թողարկումների միջոցով ազգային արժեքների ներկայացումը, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետությունում դրամանենգության դեմ պայքարի արդյունավետության բարձրացումը:

1. Ներկա ձեռքբերումները

Կենտրոնական բանկի հաճախորդների դրամարկղային սպասարկման արդյունավետության բարձրացման նպատակով 2014 թ. իրականացվել են մի շարք կարևոր միջոցառումներ, մասնավորապես՝ Կենտրոնական բանկի գլխավոր դրամարկղային հանգույցում վերանայվել են հաճախորդների սպասարկման պայմանները, ՀՀ մարզերում բանկերի դրամարկղային սպասարկման արդյունավետության բարձրացման նպատակով շահագործվել են Կենտրոնական բանկի Սյունիքի և Դիլիջանի տարածքային դրամարկղային կենտրոնները: Իրականացված միջոցառումների արդյունքում զգալիորեն բարձրացել է հաճախորդների սպասարկման օպերատիվությունը, անվտանգությունը, նվազել են սպասարկման հետ կապված ծախսերը, պարզեցվել են հաճախորդների սպասարկման ընթացակարգերը, ընդլայնվել են թղթադրամ վերամշակող ավտոմատ համակարգերի կիրառման հնարավորությունները, ինչպես նաև կրճատվել նախկինում դրսևորվող ռիսկերը:

Վերջին տարիներին զգալի են Կենտրոնական բանկի ձեռքբերումները՝ կապված ՀՀ թղթադրամների պաշտպանվածության, որակի բարձրացման խնդիրների հետ: Իրականացվել է ՀՀ թղթադրամների շարքի նույնականացում. բոլոր անվանական արժեքներով թղթադրամների վրա հստակեցվել և նույնականացվել է պաշտպանական հատկանիշների և թղթադրամների ձևավորման այլ տարրերի դասավորվածությունը, ինչի արդյունքում ավելի դյուրին է դարձել թղթադրամների իսկության գնահատումը բնակչության կողմից: Նորաստեղծ «Դրամանիշերի փորձաքննության» բաժնի աշխատանքների շնորհիվ ընդլայնվել ու բարելավվել է կասկածելի, վնասված և կեղծ դրամանիշերի փորձաքննության գործընթացը և սերտ համագործակցություն հաստատվել ՀՀ իրավապահ մարմինների հետ դրամանենգության դեմ պայքարի ոլորտում:

Հետևելով միջազգային դրամագիտության զարգացումներին՝ 2011 - 2012 թթ. Կենտրոնական բանկը ձեռնարկել է նոր տեսակի ՀՀ արժույթի՝ շրջանառու հիշատա-

կային մետաղադրամների (նվիրված ՀՀ մարզերին և մայրաքաղաք Երևանին) և ներդրումային դրամների («Նոյյան Տապան») թողարկումը: Շարունակվել և ընդլայնվել է Կենտրոնական բանկի մասնակցությունը միջազգային արժույթային մրցույթներում և միջազգային դրամագիտական ծրագրերում, որոնցից մեկի շրջանակներում թողարկվել է իր նախադեպը չունեցող ոսկե և արծաթե հուշադրամների շարքը՝ «Հայկական այբուբենի տառերը»:

2. *Ջարգացման խնդիրները*

- Բարձր պաշտպանվածություն ունեցող և որակյալ դրամանիշերի թողարկում՝ ժամանակակից հատման/տպագրական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ:
- Շրջանառության համար պատշաճ որակի դրամանիշերի ապահովում ՀՀ բանկային համակարգում կանխիկ դրամի վերամշակման (վերահաշվում, տեսակավորում) գործընթացի կարգավորման միջոցով:
- Կանխիկ դրամաշրջանառության համակարգում դրսևորվող ռիսկերի նվազեցում՝ կանխիկ դրամով գործառնությունների հետ կապված տեղեկատվական հոսքերի ավտոմատացման միջոցով:
- ՀՀ-ում դրամանենգության դեմ պայքարի արդյունավետության բարձրացման նպատակով կեղծ դրամանիշերի վերաբերյալ տեղեկատվական բազայի ստեղծում:
- Հայաստանի ազգային, պատմական, մշակութային, հոգևոր արժեքների տարածում ՀՀ-ում և դրա սահմաններից դուրս՝ նոր տեսակի և որակի դրամագիտական արժեքների թողարկման, պատմական արժեք ներկայացնող դրամների ԿԲ հավաքածուն ընդլայնելու և Կենտրոնական բանկի մասնակցությունը միջազգային դրամագիտական ծրագրերում և մրցույթներում ապահովելու միջոցով:
- Շրջանառությունում առկա և նոր թողարկված դրամանիշերի վերաբերյալ լայն հասարակության տեղեկացվածության բարձր մակարդակի ապահովում:

3. *Ջարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները*

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1. Շրջանառությունում կեղծումներից հուսալիորեն պաշտպանված և պիտանելիության բարձր մակարդակ ունեցող դրամանիշերի առկայություն:	1.1. <i>Դրամանիշերի կեղծման եղանակների վիճակագրական տվյալների վերլուծության, ինչպես նաև պաշտպանված տպագրության ոլորտի զարգացումների ուսումնասիրության հիման վրա նոր պաշտպանական հատկանիշների կիրառման նպատակահարմարության գնահատում և ներդրում:</i>

2. Շրջանառության մեջ գտնվող թղթադրամների պատշաճ որակ:	2.1. Շրջանառության մեջ գտնվող թղթադրամների կարգավորման համապատասխան մեխանիզմների մշակում և ներդրում: 2.2. ՀՀ արժույթի պահուսպների շարունակական մշտադիտարկում:
3. Ամբողջական, արժանահավատ, օպերատիվ տեղեկատվության առկայություն: Կանխիկ դրամով գործառնությունների ոլորտում հնարավոր ռիսկերի ավելի ցածր մակարդակ:	3.1. Կենտրոնական բանկում դրամագիտական արժեքներով գործառնությունների հետ կապված տեղեկատվական հոսքերի ավտոմատացում: 3.2. Կանխիկ դրամաշրջանառության ոլորտի մշտադիտարկման, վերլուծության և միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքում ոլորտը կանոնակարգող իրավական ակտերի մշտական բարելավում:
4. Կենտրոնական բանկի կողմից փորձաքննություն անցած դրամանիշերի վերաբերյալ ամբողջական, արժանահավատ տեղեկատվական բազա: Համարժեք հաշվետվական համակարգի առկայություն: Ավելի որակյալ, կատարելագործված տեխնիկական միջոցներով, ընթացակարգերով փորձաքննություն:	4.1. Կեղծ դրամանիշերի տեղեկատվական համակարգի կատարելագործում, ընդլայնում: 4.2. Փորձաքննություն անցած վճարունակ, անվճարունակ դրամանիշերի վերաբերյալ տեղեկատվական համակարգի ստեղծում: 4.3. Փորձաքննության ժամանակակից տեխնիկական հագեցվածության, ընթացակարգերի, մեթոդների ուսումնասիրում, ներդրում:
5. Նոր տեսակի և որակի դրամագիտական արժեքների առկայություն (առաջարկ) տեղային և արտասահմանյան դրամագիտական շուկաներում:	5.1. Դրամագիտության զարգացման միտումներին զուգընթաց՝ ձևավորման և պաշտպանության նոր միջոցների կիրառմամբ նոր տեսակի դրամագիտական արժեքների (հիշատակային մետաղադրամներ/թղթադրամներ, հուշադրամներ, հուշամեդալներ, դրանց շարքեր և հավաքածուներ) թողարկման կազմակերպում: 5.2. Հայաստանը ներկայացնող դրամագիտական արժեքների տարածման՝ նաև միջազգային շուկա դուրսբերման հետ կապված աշխատանքներ (մասնակցություն միջազգային ծրագրերին, մրցույթներին):

6. Շրջանառությունում առկա և նոր թողարկված դրամանիշերի վերաբերյալ լայն հասարակության տեղեկացվածության բարձր մակարդակ:	6.1. <i>Շրջանառությունում առկա և նոր թողարկված դրամանիշերի վերաբերյալ նյութերի հրապարակում ՀՀ և արտասահմանյան ՋԼՄ-ներում և Կենտրոնական բանկի պաշտոնական կայքում:</i> 6.2 . <i>Դրամանիշերը լուսաբանող տպագրական նյութերի պատրաստում և տարածում Հայաստանում և արտասահմանում:</i>
--	--

Ը. Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի կազմակերպում և կարգավորում

Այս ուղղության հիմնական նպատակը Հայաստանի Հանրապետությունում փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման (ՓԼ/ԱՖ) դեմ պայքարի կազմակերպումն ու կարգավորումն է օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ համակարգերի զարգացման, ինչպես նաև ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի մասնակիցների կարողությունների զարգացման միջոցով:

1. Ներկա ձեռքբերումները

Արժույթի միջազգային հիմնադրամի և Եվրոխորհրդի ՄԱՆԻՎԱԼ հանձնախմբի կողմից ՀՀ ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի համակարգի 3-րդ փուլի գնահատման հաշվետվությամբ ներկայացված խորհրդատվությունների կենսագործման նպատակով դեռևս 2010 թվականին Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի (ՖԴԿ) կողմից այլ իրավասու մարմինների աջակցությամբ մշակված «Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» ՀՀ օրենքում և 14 այլ օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենսդրական փաթեթի նախագիծը ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից և ստորագրվել ՀՀ Նախագահի կողմից: ՀՀ Կառավարության կողմից հաստատված «Մաքսային միությանը և Բելառուսի Հանրապետության, Ղազախստանի Հանրապետության և Ռուսաստանի Դաշնության Միասնական տնտեսական տարածքին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության նպատակով միջոցառումների ծրագրի (Ճանապարհային քարտեզ) իրականացմանն ուղղված գործողությունների ժամանակացույցով» նախատեսված կետերի կատարման նպատակով փոփոխություններ և լրացումներ են կատարվել վերը նշված օրենսդրական փաթեթում ընդգրկված ««Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին» և «Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսգրքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» ՀՀ օրենքների նախագծերում:

Ներպետական համագործակցության շրջանակներում տեղեկատվության արագ և անվտանգ փոխանակման, ինչպես նաև միասնական տեղեկատվական միջավայրի ձևավորման ուղղությամբ իրականացվել են «Միասնական տեղեկատվական տիրույթ» համակարգի (այսուհետ՝ USS համակարգ) ներդրման և հետագա շահագործման հետ կապված աշխատանքներ: Արդյունքում՝ կազմակերպվել են USS համակարգի փորձարկման և անվտանգության թեստավորման աշխատանքներ, շահագրգիռ գերատես-

չություններում տեղադրվել են ՄՏՏ համակարգի միացման և շահագործման համար անհրաժեշտ սարքավորումներ (սերվերային կայաններ, անվտանգ ցանցային սարքավորումներ, անխափան սնուցման սարքեր) և ծրագրային համակարգեր: ՄՏՏ համակարգին միացման և դրա շահագործման նպատակով Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի կողմից մշակվել են Կենտրոնական բանկի նախագահի անհատական որոշման և «Կենտրոնական բանկի «Միասնական տեղեկատվական տիրույթ» համակարգին միացման և դրա շահագործման մասին» պայմանագրի նախագծեր, որոնք տրվել են ՀՀ շահագրգիռ գերատեսչություններին՝ առաջարկություններ և դիտողություններ ներկայացնելու համար:

2. Զարգացման խնդիրները

1. *ՓԼ/ԱՖ/ՀՈՀ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի համակարգի համապատասխանեցում միջազգային ստանդարտներին:*
2. *ՓԼ/ԱՖ/ՀՈՀ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում ներպետական համագործակցության ամրապնդում:*
3. *ՖԴԿ-ի՝ որպես ֆինանսական հեղափոխության ազգային մարմնի կարողությունների զարգացում:*
4. *Հաշվեքվություն տրամադրող անձանց մոտ ՓԼ/ԱՖ/ՀՈՀ տարածման ֆինանսավորման կանխարգելման կարողությունների զարգացում:*
5. *ՓԼ/ԱՖ/ՀՈՀ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում միջազգային համագործակցության ամրապնդում:*

3. Զարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1. ՓԼ/ԱՖ/ՀՈՀ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում իրավական ակտերի վերանայում, ներառյալ՝ գործող իրավական ակտերի կիրառման արդյունավետության բարձրացում:	1.1. ՖԱԹՖ-ի հանձնարարականների և ՓԼ/ԱՖ/ՀՈՀ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում ՀՀ կողմից վավերացված միջազգային պայմանագրերի պահանջների ներդրում և կիրառում, ներառյալ՝ ՄԱՆԻՎԱԼ-ի կողմից ՀՀ ՓԼ/ԱՖ/ՀՈՀ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի համակարգի գնահատման հաշվեքվությամբ ներկայացված հանձնարարականների հիման վրա գործողությունների իրականացում (իրավական ակտերի ընդունում, կիրառման արդյունավետության բարձրացում):

2.1. ՓԼ/ԱՖ/ԶՈԶ տարածման ֆինանսավորման դեպքերի բացահայտման արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված աշխատանքների իրականացում: 2.2. ՓԼ/ԱՖ/ԶՈԶ դեմ պայքարի ոլորտում հաշվետու անձանց նկատմամբ պատշաճ վերահսկողություն: 2.3. Տեղեկատվության արդյունավետ փոխանակման նպատակով տեղեկատվական համակարգերի արդիականացում, գործնական պահանջներին համապատասխանեցում:	2.1.1. ՖԴԿ և ՓԼ/ԱՖ/ԶՈԶ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում ներգրավված այլ պետական մարմինների հետ գործերի համատեղ վերլուծություն: 2.1.2. Առավել հաճախ կատարվող նախորդող հանցագործությունների մասով ՓԼ վարկածի բացահայտման, կանխարգելիչ միջոցառումների ձեռնարկման նպատակով իրավասու ներպետական մարմինների հետ համագործակցություն: 2.2.1. ՓԼ/ԱՖ/ԶՈԶ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում հաշվետու անձանց նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող մարմինների հետ ոլորտի կարգավորմանը, իրազեկվածության բարձրացմանն ու կրթմանն ուղղված համատեղ միջոցառումների իրականացում: 2.2.2. Սահմանված դեպքերում հաշվետվություն տրամադրող անձանց նկատմամբ իրականացվող վերահսկողությանն օժանդակում, հաշվետվություն տրամադրող անձանց մոտ ստուգումների իրականացում: 2.3.1. ՖԴԿ կողմից տեղեկատվության փոխանակման տեղեկատվական համակարգերի զարգացում (մասնավորապես՝ Միասնական տեղեկատվական տիրույթ համակարգի):
3. ՖԴԿ ռեսուրսների (մարդկային և տեղեկատվական) զարգացում:	3.1. ՖԴԿ աշխատակիցների գիտելիքների և հմտությունների շարունակական զարգացում: 3.2. ՖԴԿ կողմից տեղեկատվության հավաքագրման և վերլուծության համակարգերի զարգացում (մասնավորապես՝ ՖԴԿ գործերի կառավարման համակարգի):

	3.3. Ներպետական և միջազգային տեղեկատվական աղբյուրներին (տվյալների շտեմարաններին) ՖԴԿ հասանելիության ընդլայնում:
4. Հաշվետու անձանց կողմից կասկածելի գործարքների և գործարար հարաբերությունների վերաբերյալ որակյալ հաշվետվությունների տրամադրում:	4.1. Հաշվետու անձանց կողմից կասկածելի գործարքների և գործարար հարաբերությունների վերաբերյալ հաշվետվությունների տրամադրման որակի բարձրացում ուղեցույցների տրամադրման, ուսուցումների, խորհրդատվությունների միջոցով:
5. Եվրոխորհրդի ՄԱՆԻՎԱԼ հանձնախմբում, Էգմոնտ խմբում, Եվրասիական խմբում, ԱՊՀ պետությունների ՖՀՄ-ների ղեկավարների խորհրդում և այլ միջազգային կառույցներում Հայաստանի Հանրապետության պատշաճ ներկայացվածություն և վերջիններիս կողմից ընդունված փաստաթղթերի իմպլեմենտացում:	5.1. Եվրոխորհրդի ՄԱՆԻՎԱԼ հանձնախմբի, Էգմոնտ խմբի, Եվրասիական խմբի, ԱՊՀ պետությունների ՖՀՄ-ների ղեկավարների խորհրդի և այլ միջազգային կազմակերպությունների գործունեությանը ակտիվ մասնակցություն, անդամ պետություններում ՓԼ/ԱՖ/ԶՈԶ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի համակարգի գնահատմանը մասնակցություն, ծրագրերի նախաձեռնում և իրականացում: 5.2. Եվրոխորհրդի ՄԱՆԻՎԱԼ հանձնախմբի, Էգմոնտ խմբի, Եվրասիական խմբի, ԱՊՀ պետությունների ՖՀՄ-ների ղեկավարների խորհրդի և այլ միջազգային կազմակերպությունների կողմից ընդունված ՓԼ/ԱՖ/ԶՈԶ տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի ստանդարտների և փաստաթղթերի պահանջների՝ ՀՀ-ում իմպլեմենտացման ապահովում:

Թ. Ֆինանսական համակարգում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանություն

Այս ուղղության հիմնական նպատակը ֆինանսական համակարգում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունն է՝ ֆինանսական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների արդար վարվելակերպի, համապատասխան ինստիտուցիոնալ միջավայրի ապահովման և ֆինանսական կրթման միջոցով:

1. Ներկա ձեռքբերումները

Արդար, թափանցիկ և մրցակցային ֆինանսական շուկա ապահովելու համար իրականացվում են ֆինանսական ոլորտի իրավական դաշտի զարգացման և կատարելագործման աշխատանքներ:

Առաջնորդվելով սպառողների շահերի պաշտպանության խնդիրներով՝ ուժեղացվել է վերահսկողությունը ֆինանսական կազմակերպությունների վարվելակերպի նկատմամբ՝ նրանց գործունեությունը արդար և գործարար վարքի նորմերին համապատասխանեցնելու նպատակով:

Մշակվել և ներդրվել է տարբեր ֆինանսական ծառայությունների վերաբերյալ տեղեկությունների ստացման, համեմատման և ընտրության «ֆինանսական օգնական» առցանց գործիքը:

Ֆինանսական կազմակերպություններում պարբերաբար կատարվում են ստուգումներ՝ «Ֆինանսական կազմակերպություններում գործարար վարվելակերպի ստուգումների իրականացման ձեռնարկի» համաձայն, ինչպես նաև հեռակա կարգով իրականացվում է տարբեր միջոցներով կազմակերպությունների կողմից իրենց և իրենց կողմից հրապարակվող տեղեկությունների մշտադիտարկում:

Ֆինանսական ոլորտի վերաբերյալ սպառողների գիտելիքների զարգացման նպատակով 2012 - 2014 թթ. իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ («Իմ ֆինանսների միամսյակ», «Տնտեսագիտական և ֆինանսական խաղ-մրցույթ», երիտասարդների ֆինանսական կրթման «Ֆլայ» ծրագիր և այլն), որոնց նպատակն է եղել բարձրացնել բնակչության իրազեկվածության մակարդակը: 2013 թվականին մշակվել և Կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից հաստատվել է «Հայաստանի Հանրապետությունում ֆինանսական կրթման ազգային ռազմավարությունը», որը 2014 թվականին հավանության է արժանացել ՀՀ Կառավարության կողմից:

Վերջինս սահմանում է Հայաստանի Հանրապետությունում բնակվող անձանց ֆինանսական գրագիտության մակարդակի բարձրացման համար անհրաժեշտ պայ-

մանների և միջավայրի ստեղծման ռազմավարությունը և ռազմավարության իրականացման գործողությունների ծրագիրը:

Խորացվել են աշխատանքները սպառողների շահերի պաշտպանության և ֆինանսական կրթման աշխատանքներով զբաղվող միջազգային կառույցների հետ:

2. *Չարգացման խնդիրները*

- Ֆինանսական կառույցների գործունեության կարգավորման և վերահսկողության միջոցով ապահովել ֆինանսական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների կողմից պատասխանատու գործարար վարվելակերպի պահպանումը:
- Միջոցներ ձեռնարկել նպատակաուղղված արդար և թափանցիկ շուկայի ապահովմանն ուղղված ինստիտուցիոնալ միջավայրի զարգացման նպատակով:
- Ֆինանսական կրթման միջոցով նպաստել ֆինանսական համակարգի սպառողների ֆինանսական կարողությունների զարգացմանը:

3. *Չարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները*

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1. Սպառողների շահերի պաշտպանությանն ուղղված կարգավորման դաշտի և մեխանիզմների կատարելագործում:	1.1. Թափանցիկություն և տեղեկատվության բացահայտում՝ ավելի արդյունավետ դարձնել թափանցիկության, ֆինանսական կազմակերպություն-սպառող հաղորդակցման կանոնները: 1.2. Ֆինանսական կազմակերպությունների և ֆինանսական համակարգի հաշվարարի կողմից ոչ գույքային բողոքների ընդունման գործընթացների կարգավորում, բողոքների վերաբերյալ հաշվետվողականության բարձրացում, Ֆինանսական հաշվարարի կողմից բողոքների քննման շրջանակների ընդլայնում, Կենտրոնական բանկում բողոքների լուծման գործընթացների արդյունավետության բարձրացում: 1.3. Ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից սպառողների անհատական տվյալների պաշտպանության կարգավորման դաշտի զարգացում:

	1.4. Ֆինանսական ծառայությունների վերաբերյալ սպառողների շահերի պաշտպանության իրավական դաշտի ընդլայնում (հիփոթեքային վարկ, ապահովագրական ծառայություններ): 1.5. Ապահովագրական կազմակերպությունների գործարար վարվելակերպի կանոնակարգում: 1.6. Ծառայությունների վերաբերյալ արագ և համադրելի տեղեկատվության տրամադրման համակարգերի շարունակական կադրերելագործում, նաև նոր ֆինանսական ծառայությունների ընդգրկում:
2. Սպառողների շահերի պաշտպանության ոլորտում վերահսկողական կարողությունների կատարելագործում:	2.1. Նոր վերահսկողական գործիքների ներդրում և գործող վերահսկողական գործիքների կատարելագործում: 2.2. Վերահսկողական հաշվետվողականության կատարելագործում: 2.3. Նոր վերահսկողական ձեռնարկների մշակում և գործող ձեռնարկների կատարելագործում: 2.4. Վերահսկողների վերապատրաստում:
3. Հանրության ֆինանսական իրազեկվածության համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծում և կատարելագործում:	3.1. «Հայաստանի Հանրապետությունում ֆինանսական կրթման ազգային ռազմավարությունից» բխող միջոցառումների իրականացում:

Ժ. Միջազգային պահուստների արդյունավետ կառավարում

Այս ուղղության հիմնական նպատակն է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պահուստների անվանագրքի և իրացվելի կառավարումը ՀՀ միջազգային պահուստների կառավարման գործիքակազմի ընդլայնման միջոցով:

1. Ներկա ձեռքբերումները

ՀՀ միջազգային պահուստների կառավարումն արդյունավետ և անվանագրքի իրականացնելու նպատակով 2012-2014 թթ. շարունակվել են ֆինանսական նոր գործիքներում ներդրումների կատարման աշխատանքները, ինչպես նաև կատարելագործվել է ներդրված գործիքներով մարտավարությունների մշակումը, ինչի արդյունքում ապահովվել է սահմանված ուղենիշները գերազանցող հավելյալ եկամուտ և իրացվելիություն:

2. Զարգացման խնդիրները

ՀՀ միջազգային պահուստների կառավարման արդյունքում ուղենիշներին հավասար կամ վերջիններս գերազանցող եկամտի ապահովում և ֆինանսական նոր գործիքներում ներդրում, ինչը կբարձրացնի կառավարվող ֆինանսական միջոցներից ստացվող եկամուտը, ինչպես նաև կընդլայնի բազմազանեցումը (դիվերսիֆիկացում):

3. Զարգացման ակնկալվող արդյունքները և ձեռնարկվող միջոցառումները

Ակնկալվող արդյունքներ	Միջոցառումներ
1.1. Միջազգային պահուստների եկամտաբերության բարձրացում, ուղենիշներին հավասար կամ վերջիններս գերազանցող եկամտի ապահովում:	1.1.1. Ֆինանսական նոր գործիքներում ներդրում և ներդրված գործիքներով մարտավարությունների կատարելագործում: 1.1.2. Բազմազանեցման (դիվերսիֆիկացման) ընդլայնում:
1.2. Ֆինանսական ռիսկերի գնահատման ներուժի զարգացում:	1.2.1. Ֆինանսական ռիսկերի գնահատման մեթոդների և գործիքների կատարելագործում:
1.3. Միջազգային պահուստների և արտաքին պարտքի կառավարման միասնական մոտեցման մշակում:	1.3.1. Պահուստների ռազմավարական տեղաբաշխման այլընտրանքային մոտեցումների մշակում և ներդրում:

Եզրափակիչ դրույթներ

Կենտրոնական բանկի ռազմավարության ներքո ներկայացված են Կենտրոնական բանկի զարգացման փուլերը, առաքելությունն ու տեսլականը, արժեքներն ու շահառուները:

2015 - 2017 թվականների համար Կենտրոնական բանկի խորհուրդը սահմանում է գերակա ռազմավարական 3 ուղղություններ. գների կայունության, ֆինանսական կայունության և ինստիտուցիոնալ առաջընթացի ապահովում:

Սահմանված գերակա ռազմավարական 3 ուղղություններից բացի, 2015-2017 թվականների համար նշվում է նաև «Կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված մյուս խնդիրների ուղղությամբ Կենտրոնական բանկի գործունեությունը, մասնավորապես՝ արժույթի թողարկման և դրամաշրջանառության կազմակերպման, փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի կազմակերպման ու կարգավորման, ֆինանսական համակարգում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության, միջազգային պահուստների արդյունավետ կառավարման համար:

Կենտրոնական բանկի անձնակազմի մասնագիտական բարձր պատրաստվածությունը ԿԲ ռազմավարությամբ սահմանված աշխատանքների իրականացման գրավականն է:

**ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԳԵՐԱԿԱ
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

